

Αριστούλα Ελληνούδη

03/08/2014

«Στη σωφρονιστική αποικία »

«Ασκούμενος» με πεζογραφικά και θεατρικά έργα σπουδαίων δημιουργών (λ.χ. «Δίκαιο» του Καμύ, «Μεταμόρφωση» του Κάφκα, «Βούτσεκ» του Μπίχνερ), ο ελπιδοφόρος νέος σκηνοθέτης και δημιουργός του θιάσου «Σημείο μηδέν» Σάββας Στρούμπος, το 2009 παρουσίασε στο υπόγειο του κτιρίου της Κοραή 4, όπου λειτουργούσε κρατητήριο της Γκεστάπο, το διήγημα του Κάφκα «Στη σωφρονιστική αποικία », σε δική του μετάφραση και διασκευή. Επρόκειτο για εξαιρετική, επίκαιρης σημασίας, ιδέα που τελεσφόρησε και θεατρικά, καθώς η παράσταση συμπεριέλαβε και σπαράγματα από το βιβλίο του Κώστα Κάππου «Η επανάσταση που έρχεται» και μαρτυρίες κρατουμένων στο Γκουαντάναμο. Φέτος ο θιάσος, συμμετέχοντας για πρώτη φορά στο Φεστιβάλ Αθηνών, παρουσίασε αυτή την παράσταση, αλλά με νέα διανομή. Λίγους μήνες μετά το ξέσπασμα του Α' Παγκοσμίου ιμπεριαλιστικού Πολέμου, που με της τότε νέας τεχνολογίας όπλα έσπερνε καθημερινά αμέτρητους νεκρούς, ο Κάφκα συναισθηματικά «τραυματισμένος» από τον παραλογισμό και τη βία του πολέμου, αλλά και από το χωρισμό με την αρραβωνιαστικιά του, γράφει αυτό το συνταρακτικό διήγημα - «καθρέφτη» οποιουδήποτε χώρου ταπείνωσης, εξευτελισμού, «πλύσης εγκεφάλων», βασανιστηρίων, υποταγής, διαφορετικά εξόντωσης των «αντιπάλων» μιας απάνθρωπης εξουσίας. Και μόνο διαβάζοντάς το θαρρείς πως αντικρίζεις κάποιο άντρο βασανιστηρίων. Λ.χ. στο Μακρονήσι, σε ναζιστικό στρατόπεδο, σε κρατητήριο Ασφάλειας ή σε κάποιο σύγχρονο Γκουαντάναμο. Φρίττεις με την ιδέα του πρώην διοικητή του σωφρονιστικού κέντρου να κατασκευαστούν πειραματικά μηχανήματα βασανισμού, αλλά φρίττεις περισσότερο με την αχρήστευση του εγκεφάλου του βασανιστή, με την ταύτισή του με το μηχανισμό βασανιστηρίων, με την υπερηφάνεια του για το «έργο» που επιτελεί. Αυτή τη φρίκη - με τη συμβολή του απέριττου

σκηνικού και των κοστουμιών του Ηλία Παπανικολάου, των σκιερών φωτισμών της Χριστίνας Θανάσουλα και της υποβλητικής μουσικής του Λεωνίδα Μαριδάκη - μετέδωσε η σκηνοθεσία του Σ. Στρούμπου. Σκηνοθεσία «εικονοποίησης» της φρίκης, διά του «άλγους» (σώματος, φωνής, έκφρασης του προσώπου), που - με πρότυπο τη «μέθοδο» του Θόδωρου Τερζόπουλου - ζήτησε και απόλυτα πειθαρχικοί πρόσφεραν οι ηθοποιοί Ηλίας Μελέτης, Δαυίδ Μαλτέζε, Ελεάνα Γεωργούλη, Δέσποινα Χατζηπαυλίδου.

«Η τριλογία της πόλης»

Τα κατοχικά, εμφυλιακά και μετεμφυλιακά χρόνια. Η συνέχιση των διώξεων των αγωνιστών για τη λευτεριά και την προκοπή του λαού μας. Ο ξεριζωμός από την ύπαιθρο λόγω του φόβου και της αβάσταχτης φτώχειας. Η διάλυση οικογενειών λόγω της αναγκαστικής μετανάστευσης. Η προλεταριοποίηση αγροτικών μαζών και η μάστιγα της ανεργίας. Η έλλειψη στέγης, βασανιστική βιοπάλη, η μιζέρια και η μοναξιά στις πόλεις. Αυτά και άλλα βιώματα, πίκρες και βάσανα του λαού μας, «τροφοδότησαν» τα μονόπρακτα της Λούλας Αναγνωστάκη «Η διανυκτέρευση», «Η πόλη», «Η παρέλαση», τα οποία πρωτοπαίχτηκαν στο «Θέατρο Τέχνης» του αλησμόνητου Καρόλου Κουν. Με τα μονόπρακτα αυτά, υπό τον ενιαίο τίτλο «Η τριλογία της πόλης», συμμετείχε στο Φεστιβάλ Αθηνών ο νέος σκηνοθέτης Κωνσταντίνος Χατζής. Με συνεργάτες τους Κατερίνα Αθανασίου (διαμόρφωση σκηνικού χώρου, κοστουμιά), Λένα Πλάτωνος (πρωτότυπη μουσική), Στέργιο Τσιρλιάγκα (ενορχηστρώσεις), Χριστίνα Βασιλοπούλου (κίνηση), ο Κ. Χατζής υπηρέτησε σεβαστικά και γόνιμα το περιεχόμενο, το ήθος και το μελαγχολικό «κλίμα» των μονόπρακτων της Αναγνωστάκη, στηριζόμενος ολόψυχα από τους ηθοποιούς. Πρωτίστως από την ταλαντούχα και πολύπειρη Αλεξάνδρα Σακελλαροπούλου, τον ιδιοσυγγρασιακά μελαγχολικό Γιώργο Συμεωνίδη, αλλά και από τους νεότερους Κίττυ Παϊτατζόγλου και Γιάννη Χαριτοδιπλωμένο. Δυστυχώς, είναι αναγκαία και η εξής επισήμανση: Ο λόγος της Αναγνωστάκη κατά το μεγαλύτερο μέρος του δεν ακούστηκε, εξαιτίας της αχανούς αίθουσας όπου δόθηκε η παράσταση, των σπασμένων τζαμιών της και της γειτνίασης με την Πειραιώς και τους θορύβους της. Αυτή η αίθουσα, αν δε φτιαχτεί και δεν ηχομονωθεί, δεν πρέπει να ξαναχρησιμοποιηθεί θεατρικά.

«Αδελφοί Καραμάζοφ - Η εμπειρία μιας ανάγνωσης»

Το Φεστιβάλ Αθηνών έθεσε υπό την αιγίδα του άλλο ένα θεατρικό εγχείρημα νέων καλλιτεχνών. Ο ταλαντούχος, έμφυτα αισθαντικός και ευρηματικός ηθοποιός Ηλίας Κουνέλας είχε την ενδιαφέρουσα ιδέα, μαζί με άλλους πέντε νέους ομοτέχνους του, να διαβάσουν - κυρίως συλλογικά - το κορυφαίο μυθιστόρημα του Ντοστογιέφσκι «Αδελφοί Καραμάζοφ», να συζητήσουν γι' αυτό, να πει ο καθένας τις εντυπώσεις, τις σκέψεις, τα αισθήματα και συναισθήματα που τους προκάλεσε, να βρουν αναλογίες των προσώπων του μυθιστορήματος και των πράξεών τους με πρόσωπα που έχουν γνωρίσει και να «εξομολογηθούν» βιώματά τους, συναισθήματα και σχέσεις τους με γονείς, συγγενείς, φίλους, κλπ. που έστω και λίγο θυμίζουν τα πρωταγωνιστικά πρόσωπα του μυθιστορήματος. Αυτή την - αναμφίβολα ωφέλιμη - διαδικασία ατομικής και συλλογικής ανάγνωσης, σύγκρισης, εξομολόγησης, συζήτησης και ανάλυσης του χαρακτήρα και των πράξεων των μυθιστορηματικών προσώπων, «σκηνοθέτησε» ο Η. Κουνέλας, στην αυλίτσα μιας βυζαντινής εκκλησιάς (του Αγίου Νικολάου Ραγκαβά) στα Αναφιώτικα της Πλάκας. Ένα «παιχνίδι» αυτοσχεδιαστικού λόγου, μια σκηνική «άσκηση» που δεν επιτηδεύτηκε ότι προσέγγισε το πολύπτυχο - κοινωνιολογικά, ανθρωπολογικά, ψυχογραφικά - βάθος του μυθιστορήματος και που διέθετε κάποιες ευαίσθητες, πιο «υποψιασμένες», πιο ουσιώδεις στιγμές. Επιμέλεια σκηνικού χώρου - κοστουμιών Κατερίνα - Χριστίνα Μανωλάκου. Ηθοποιοί (αλφαβητικά): Στέλιος Ανδρονίκου, Λεωνίδας Καλφαγιάννης, Ηλίας Κουνέλας, Κλεοπάτρα Μάρκου, Βασίλης Σαφός, Μαρίνα Συμεού.

«Ικέτιδες»

Το φετινό Φεστιβάλ Αθηνών έδωσε τη δυνατότητα στον πολύ σημαντικό, μακράς θεατρικής και κινηματογραφικής πείρας, βραβευμένο ηθοποιό Χρήστο Στέργιογλου να κάνει την πρώτη του σκηνοθετική εμφάνιση, με τις «Ικέτιδες» του Αισχύλου, σε μετάφραση του κλασικού φιλόλογου και ποιητή Ιωάννη Γρυπάρη. Το μεταφραστικό έργο του Γρυπάρη αποτέλεσε τον μέγιστο «θεμέλιο λίθο» της ελληνικής σκηνικής αναβίωσης του αρχαίου δράματος στον 20ό αιώνα και παραμένει «σημείο αναφοράς» και «οδηγητής» κάθε σύγχρονης ανάγνωσης. Οι μεταφράσεις του Γρυπάρη διδάσκονταν επί πολλές δεκαετίες στις δραματικές σχολές (ίσως σε κάποιες σχολές διδάσκονται ακόμη). Η ερμηνευτική σχέση του Χρ.

Στέργιογλου με το αρχαίο δράμα είναι μηδενική σχεδόν. Και, βέβαια, ούτε μια ολιγόμηνη «άσκηση» σε δραματική σχολή αρκεί για να καταπιαστεί κανείς με την ερμηνεία - την σε βάθος ερμηνεία και όχι απλώς την ορθοφωνική εκφορά - του αρχαίου τραγικού λόγου, και μάλιστα στον έμμετρο μεταφραστικό λόγο του Γρυπάρη. Απλή ορθοφωνική εκφώνηση του λόγου, με πέρα - δώθε κινήσεις των εννέα νέων γυναικών ηθοποιών, που μοιράστηκαν τα Χορικά και τα δύο ανδρικά πρόσωπα, ήταν το αποτέλεσμα της σκηνοθεσίας και της ερμηνευτικής καθοδήγησης του Χρ. Στέργιογλου. Μια παράσταση που θύμιζε μάθημα σε δραματική σχολή, άσκηση ατομικού και ομαδικού λόγου σπουδαστών σε αρχαίο δράμα. Οι «Ικέτιδες» είναι η τραγωδία των πενήντα Δαναΐδων, που για να γλιτώσουν από τον μετά βίας γάμο τους με τους πενήντα εξαδέλφους τους - γιους του βασιλιά της Αιγύπτου, φεύγουν από την Αίγυπτο, καταφεύγουν μαζί με τον πατέρα τους στο Αργος, όπου ως ικέτιδες ζητούν από το βασιλιά του Αργους, Πελασγό, να τους παραχωρήσει άσυλο. Ο Πελασγός, ξέροντας ότι αν τους παραχωρήσει άσυλο θα γίνει πόλεμος με την Αίγυπτο κι αν αρνηθεί θα τον τιμωρήσει ο Δίας, καλεί τους Αργείους να αποφασίσουν τι να γίνει. Οι «Ικέτιδες» είναι το πρώτο - ίσως - δράμα για την τραγωδία του ξεριζωμού, της προσφυγιάς, αλλά και της καταπίεσης, της εκμετάλλευσης και της βίας σε βάρος του γυναικείου φύλου. Μια τραγωδία διαχρονικής, αλλά και επίκαιρης αξίας, που σπάνια παίζεται λόγω της δραματικής ιδιομορφίας της. Δεν έχει ρόλους για πρωταγωνιστές, καθώς ο Χορός είναι ο συλλογικός πρωταγωνιστής. Στην παράσταση συμμετείχαν οι ηθοποιοί: Ναζίκ Αϊδινιάν, Ασπασία- Μαρία Αλεξίου, Νικόλ Δημητρακοπούλου, Μελίσα Κωτσάκη, Δήμητρα Μητροπούλου, Ιωάννα Μιχαλά, Κέλλυ Παπαδοπούλου, Ιωάννα Πιατά, Ανδρομάχη Σπανέλη.